

نقش مدیریت مشارکتی در توسعه پایدار روستایی

نویسنده:

ابراهیم مهدوی نصر

سرشناسه	مهدوی نصر، ابراهیم، ۱۳۵۴-
عنوان و نام پدیدآور	نقش مدیریت مشارکتی در توسعه پایدار روستایی / نویسنده ابراهیم مهدوی نصر.
مشخصات نشر	گرگان: انتشارات نوروزی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	۷۰ ص.
شابک	978-622-02-3061-8
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص ۶۴-۷۰.
موضوع	عمران روستایی -- ایران -- مدیریت Rural development -- Iran -- Management عمران روستایی -- ایران -- مشارکت شهروندان -- Iran -- Citizen participation Rural development توسعه پایدار -- ایران -- مدیریت Sustainable development -- Iran -- Management منابع طبیعی -- ایران -- مدیریت مشارکتی Natural resources -- Co-management -- Iran
رده بندی کنگره	۲/۶۷۰ HN
رده بندی دیویی	۱۴۱۲۰۹۵۵/۳۰۷
شماره کتابشناسی ملی	۹۴۲۳۶۷۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا

نقش مدیریت مشارکتی در توسعه پایدار روستایی

نویسنده: ابراهیم مهدوی نصر

صفحه آرا: لیلا وطن خواه

طراح جلد: شکیا حاجی عسکرلی

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

مشخصات ظاهری: ۷۰ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۲۰۰

شماره شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۲-۳۰۶۱-۸

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

چاپ و نشر: نوروزی - ۰۱۷۳۲۲۴۲۲۵۸

حق چاپ برای نویسنده محفوظ می باشد.

گلستان، گرگان، خیابان شهید بهشتی، پاساژ رضا، کدپستی ۴۹۱۶۶۵۷۳۷۶

entesharatnorouzi

۰۱۷-۳۲۲۴۲۲۵۸-۰۹۱۱۳۷۱۹۱۵

www.entesharate-norouzi.com

entesharate.norouzi@Gmail.com

فهرست

۷.....	مقدمه
۱۰.....	اهمیت و ضرورت مدیریت مشارکتی در توسعه پایدار روستایی
۱۱.....	گذشته ای از مدیریت مشارکتی در توسعه پایدار روستایی
۱۴.....	تعریف مدیریت
۱۶.....	مدیریت روستایی
۱۸.....	تعاریف مشارکت
۲۲.....	انواع مشارکت
۲۲.....	۱- مشارکت تحمیل شده
۲۳.....	۲- مشارکت ابزاری
۲۳.....	۳- مشارکت توسعه ای
۲۴.....	گونه های مشارکت
۲۸.....	مشارکت روستایی
۲۹.....	نقش و وظایف مدیریت مشارکتی
۳۲.....	اهداف مشارکت مردمی
۳۳.....	انواع مشارکت در جامعه روستایی
۳۵.....	دگرپاری و همیاری و تفاوت بین آنها
۳۶.....	خودپاری
۳۷.....	مشارکت مردمی و مدیریت روستا
۳۸.....	راهکارهای مشارکت در درون روستا
۴۰.....	نظارت و ارزشیابی

۴۲	شوراهای اسلامی روستا و مشارکت روستایی
۴۲	نقش و عملکرد شوراهای اسلامی روستا در مدیریت و مشارکت روستایی
۴۳	مشارکت شوراهای روستایی در مدیریت منابع طبیعی
۴۵	شناخت نیازها و اولویت ها
۴۶	طراحی پروژه ها و برنامه ها
۴۶	اجرای برنامه ها و طرح ها
۴۷	تبیین وظایف دهیار از بعد مشارکت
۴۹	وظایف دهیاری ها نسبت به مردم روستا
۵۰	مفهوم توسعه
۵۴	توسعه پایدار
۵۴	توسعه روستایی
۵۶	اهمیت توسعه روستایی
۵۷	روستا و توسعه روستایی پایدار
۶۳	فصل سوم
۶۳	ویژگی های جغرافیایی محدوده مورد مطالعه
۶۳	موقعیت جغرافیایی استان خوزستان
۶۴	منابع و مأخذ

مقدمه

کشور ایران نیز که از پیامدهای منفی استراتژی توسعه از قبیل وابستگی، مهاجرت، نابرابری‌های اجتماعی چندان به دور نمانده بود، بعد از سال‌ها تجربه نظام برنامه‌ریزی تمرکزگرا سعی نمود به بعد توسعه روستایی بر اساس اتخاذ راهبردهایی جهت مشارکت مقامات محلی و برنامه‌ریزی توسعه روستایی توجه نماید. تشکیل شورای اسلامی و نهاد دهیاری، به عنوان دو نهاد مدیریتی در مناطق روستایی از جمله رهیافت‌های جدید مشارکت روستاییان است.

نقش و جایگاه روستاها در توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس‌های مختلف از یک طرف و پیامدهای توسعه‌نیافتگی مناطق روستایی از قبیل نابرابری شدید، افزایش سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت، حاشیه‌نشینی شهری و غیره از سوی دیگر موجبات توجه هرچه بیشتر و ضرورت برنامه‌ریزی توسعه روستایی را فراهم کرده است. با توجه به اهمیتی که مدیریت مشارکتی روستایی در تحقق اهداف توسعه روستایی دارد و نیز با در نظر داشتن اینکه توسعه پایدار در شرایط فعلی جهان بر اساس دانایی محوری است. مدیریت توسعه روستایی ایران باید به دانایی محوری تکیه کند و نیروهای لازم برای دانایی محوری در روستاهای کشور را فراهم کند؛ بنابراین روستا به عنوان کوچک‌ترین واحد زیستی در تقسیمات کشوری، نیازمند استقرار مناسب در چرخه‌ی توسعه کشور و تشخیص هر چه بهتر و دقیق‌تر اهداف کلان اجتماعی و اقتصادی پیش‌بینی شده در طرح‌های فرادست توسعه بخصوص طرح‌های «توسعه و عمران ناحیه‌ای» و «ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی» است. برای تحقق اهداف توسعه روستایی، نیاز به مدیریت محلی احساس می‌شود تا بتواند با بررسی و شناسایی

مشکلات روستا بهترین راه‌حل‌های ممکن را عملیاتی نماید. با نگاهی به سیر تحول مدیریت روستایی در ایران می‌توان دریافت که در رابطه با مدیریت جوامع روستایی همواره وجود مدیریت منطبق با نیازها و شرایط متنوع جوامع روستایی احساس می‌شده و کسانی را می‌طلبد که از جامعه روستایی برخاسته و رهبری روستا را بر عهده گیرد و افراد روستایی زیر نظر چنین فردی به توسعه برسند. چنین مدیرانی از دوران بسیار قدیم وجود داشته است؛ اما اصلاحات ارضی سال ۱۳۴۲ سبب حذف کدخدا از عرصه مدیریت روستایی کشور شد و این اتفاق مدیریت روستایی را به سان کلاف سردرگمی ساخت. در ادامه با پیروزی انقلاب اسلامی و تحولات به وجود آمده در روستا، مدیریت روستایی با تغییر فکر از مدیر واحد با مدیریت مبتنی بر نظام شورایی، بنیاد نهاده و وظیفه اداره روستا به نهاد جدیدی تحت عنوان "شوراهای اسلامی روستایی" گذاشته شد که در سال ۱۳۶۱ توسط مجلس تصویب شد که مسئولیت امور روستا را بر عهده گرفت تا اینکه مشکلات اجرایی مدیریت روستایی سبب شد در سال ۱۳۷۷ با تصویب قانونی به نام "قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور" به وزارت کشور اجازه داده شد که برای اداره امر روستاها سازمانی به نام دهیاری تأسیس کند.

از آنجا که یکی از مهم‌ترین رخدادها در عرصه روستاهای کشور بحث مدیریت روستایی بوده است، پرداختن به مدیریت روستایی که مبتنی بر مشارکت و دخالت مردم در سرنوشت روستایشان است، ضروری است. همچنین مدیریت صحیح روستایی در روند توسعه روستایی ضمن ایجاد اشتغال و درآمد برای گروه‌هایی مختلف جامعه

روستایی می‌تواند باعث گسترش امکانات و زیربنایها، گسترش سرمایه‌گذاری‌ها، توسعه و بهبود حمل‌ونقل روستایی و در نهایت باعث توسعه و پیشرفت روستاهای منطقه شود.

بیان موضوع نقش مدیریت مشارکتی در توسعه پایدار روستایی

مدیریت در واقع فرایند به کار گیری مؤثر و کارآمد منابع انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج امکانات و منابع و هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد (رضاییان، ۱۳۷۹).

در واقع مدیریت روستایی فرایند ساماندهی و هدایت جامعه و محیط روستایی از طریق شکل دادن به سازمان‌ها و نهادهاست. این سازمان‌ها و نهادهای ابزارها یا وسایل تأمین هدف‌های جامعه روستایی هستند؛ هدف‌هایی که توسط مردم روستا ترسیم و پذیرفته شده است (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶، ۳).

برخی از صاحب‌نظران، مدیریت روستایی را فرایند چند جانبه‌ای می‌دانند که شامل سه رکن مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در این فرایند، با مشارکت و از طریق تشکیلات و سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا می‌گردند و تحت نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرند (رضوانی، ۱۳۸۳، ۲۱۱).

لذا با عملکرد شایسته دهیاری‌ها می‌توان در جهت توسعه پایدار روستایی گام برداشت. در پایان‌نامه حاضر الگوی مدیریت روستایی با تأکید بر مدیریت مشارکت محلی دهیاری‌ها و نقش آن در فرایند توسعه اعم از کالبدی - قضایی - فضای سبز، ایمن‌سازی - بهسازی مدیریت پسماند، مبللمان روستایی - گردشگری روستایی، حفظ سرمایه‌های اجتماعی و غیره تحلیل شده و پیشنهادهای کاربردی - در فرایند توسعه روستایی با تأکید بر دهیاری‌ها ارائه شده است. برای نیل به یک مدیریت پویا، مستمر،

انعطاف‌پذیر و مبتنی بر واقعیات در روستاها، ارزیابی گامی است ضروری و نمی‌توان اهمیت آن را نادیده گرفت؛ بنابراین برخورد شایسته آن است که تلاش کافی در جهت از بین بردن اثرات منفی و نقاط ضعف موجود به عمل آورده و در صدد تقویت آثار مثبت و نقاط قوت آن‌ها باشیم و با استفاده از تجارب گذشته و پیشرفت‌های نوین علمی، الگوهای مدیریتی فضاهاى روستایی را به نحوی اصلاح نماییم که بتوانند به صورت ابزارهای مناسبی جهت تحول و اصلاح وضعیت روستاها درآیند. چنین خواست و ضرورتی، ارزیابی مدیریت روستایی را به عنوان یکی از ابزارهای مؤثر در روند برنامه‌ریزی و توسعه روستایی مطرح نموده است.

اهمیت و ضرورت مدیریت مشارکتی در توسعه پایدار روستایی

برای نیل به یک مدیریت پویا، مستمر، انعطاف‌پذیر و مبتنی بر واقعیات در روستاها، ارزیابی گامی است ضروری و نمی‌توان اهمیت آن را نادیده گرفت؛ بنابراین برخورد شایسته آن است که تلاش کافی در جهت از بین بردن اثرات منفی و نقاط ضعف موجود به عمل آورده و در صدد تقویت آثار مثبت و نقاط قوت آن‌ها باشیم و با استفاده از تجارب گذشته و پیشرفت‌های نوین علمی، الگوهای مدیریتی فضاهاى روستایی را به نحوی اصلاح نماییم که بتوانند به صورت ابزارهای مناسبی جهت تحول و اصلاح وضعیت روستاها درآیند. چنین خواست و ضرورتی، ارزیابی مدیریت روستایی را به عنوان یکی از ابزارهای مؤثر در روند برنامه‌ریزی و توسعه روستایی مطرح نموده است.